

Universal Declaration of Human Rights - Baatonum

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Me tɔnun asaria yen adunia nɔɔsiabu

Garin tore

Nde mɛ ba doke mɔ tɔmbu kpuron bɛɛɛ ka ben asaria nerabu sɔɔra tii mɔru ka gem wɛɛbu ka sere si na ta tasa anduniaɔ,

Nde mɛ dunia sɔɔ tɔmba n̄ ki bu tɔ nun asaria ka yɛru sariru dooru doke sere ba n ye tusa n dera daa kam ya dabia ma ya duniagibu daakari seeya. Yen sɔna yɛ tɔnu kanamɔ n kpuro kere yera u wa u n tii mɔ kpa u gere yɛ u bwisika, u tamaa doke kpa u narurabu ka yaaru biru ko,

Nde mɛ yɛ ya kere yera tem mi ba wooda swii bu tɔnum asaria nɔni doke, n wa tirasi yu ku wii deema u ka tii yina yen sɔ ba wii yoru diisiamɔ ka ba wii takaasi mɔ,

Nde mɛ yɛ ya kere yera bu nɔɔsina ka bu bɔɔɔnu dam kɛ tem baa,

Nde mɛ tire te sɔɔ tem tɔm bɛ ba. Waa ONUN yigberu sɔɔ ba tɔnun asarian tii, win girima ka win bɛɛɛ, tɔn durɔ ka tɔn kurɔn nerabu (goo kun goo kere) kpam naane kua. Ma ba yii bu (swaa kpee) ko nɛ tɔmbun waaru ta koo ka sosi, kpa bu waaru gɔsia doonɔɔrugiru mi tii mɔra kon kpa,

Nde mɛ tem ka tem mɛ mu, yigberu duuwa mɛ ka ONU ba mua bu ko mɛ ba koo ko bu ka tɔnun asaria ka win tii mɔrun tii tii girima doke,

Yɛ ya kere yera suam tem (tia) mɛ tɔnun asaria ka win tii mɔrun swaa sɔɔ, n wa mɛ ba yii ba nɛ ba koo ko bu yɛ ko mam mam.

Mɛnnɔ bɔkɔ ge, ga yɔrasia ga nɛ:

mɛ tɔnun asaria yen andunia nɔɔsia bi bu saawa, gaa ni bweseru baatere ka tem baamere mu kasu mu naa, n wa tɔmbu kpuro, sɔm ko yenu ka yigbenu kpuro, bɔ n tɔnun asaria nɔɔsia bi bwisika bu asaria girima dokebu ka tii mɔru wuu swaa daasia ka keu sɔɔsibu ka sere bwisi sosibu. Kpa bu ko mɛ ba koo ko n wa kpure kpure ba aweren temɔ, bu girima doke bi ka tii mɔɔ te sua, kpa bu ka sɔm buru ko wuu si su waa yigbɛ te sɔɔn tɔmbun tii ka tem mɛ ba mɔ min tɔmbu sɔɔ.

Damba 1

Ba tɔmbu kpuro marawa ba tii mɔ, ba nɛ, girima ka saria sɔɔ. Ba ra bwisiku, ba dasabu mɔ, ma n weene ba n waasine mɛrobisiru sɔɔ.

Damba 2

Baawere ko kpi u sariaba ka tii mɔɔ ni ba kpapa min baruka digoo kun tuko, bwesera, wasin gɔna, durɔwa, kurɔwa, politikin beragia, n kun mɛ bwisikunu gana.

Yen biru, n n̄ koorɔ bu tem ka tem wunana politiki ka wooda swaa sɔɔ. Kɔ da tem min di tɔnu yarima, mu tii mɔnu mua, mu n̄ mue ro.

Damba 3

Tɔnu baawere u waarun saria mɔ ka tii mɔru, ka sere mɛ ba koo wii yina.

Damba 4

Ba ñ goo yoru muamɔ, bu sere wii dendi. Ba yoru diisiabu ka yoru muaba yina.

Damba 5

Ba ñ goo takaasi mɔ, ba ñ ma goo nɔni swaaru sɔɔsɔ, bu sere goo nuku kɔsuru, ka sanani ka ma sere yɛ n ñ weene bu tɔn wundeko ni kuaa siimaa ko.

Damba 6

Baawere asaria mɔ yan kpuro bu wii tuburi ù n siribun tɔnu.

Damba 7

Tɔmbu kpuro ba nɛwa woodan bera (swaa sɔɔ) n maa weene tii yina bi ba ko ka be yina, bun saa tia bu ku goo suu wuna, n da ma ba saria ye sara, bu ka wa bu be taki di ka bu be nɔɔ kuuri be kpuro wooda ya ko be gane.

Damba 8

Tɔnu baawere u saria mɔ ù win tem siru ye feagiru faaba kana ma ba wi toraa swɛɛ yi sɔɔ wooda ya wi nɔɔ ka.

Damba 9

N ñ korɔ bu tɔnu yɔrasia, bu wii nua n kun mɛ bu wii tem yara.

Damba 10

Tɔnu baawere u saria mɔ, naa nɛbu wɔlluyee, ù win mem gere bu nɔɔ dee dee samaan nɔni, kpa siri yeru te ta ñ gɔnnu ka yaa murenamɔ, tu wunana ù n gem mɔ, yɛ n win baa ka win tirasi, tora te ba ma wi waasi tà ñ gem, sirikobu bu asaria ko.

Damba 11

1. Tɔnu wi ba toraru waasi, ma ba ñ gina ten see da nɔma tura, yen yero kun gina gee mɔ. Bà n koo wi siria n saria mɔ u goo kasu wi u koo ka wii yina.
2. N ñ weene bu tɔnu taare wɛ yèn sɔ u gaanu kua n kun mɛ yèn sɔ u gaanu duari ni nu ñ waa toraru ka asarian swaa sɔɔ, saname u ni kua Yen biru, n ñ weene bu yero taare wɛ ya n kpaaru kere nde yè ba ko raa wii wɛ saa ye u tora.

Damba 12

Tɔnun waarun gari, win yenu win nɔɔsina ka win berusebu ya ñ goo wa. Mena maa n ñ weene bu tɔnu beere biasia kam sɔɔ. N weene asaria yu ka tɔnu yina ka kookoo si sa sia mi.

Damba 13

1. Tɔnu baawere u saria mɔ ù da mi u ki, kpa ù win yenu bani win temɔ.
2. Tɔnu baawere u saria mɔ ù tem gam n di see, ka da win tin tem, u koo ma kpi ù wure ù wuraa mi.

Damba 14

1. Bà n tɔnu takaasi mɔ, u saria mɔ ù waayeru kasu tem gam gia, kpa ù tem min baruka di.
2. Ba ñ kpɛ bu asaria ye gbiisia ma ba seeda kua ba wa mà u torawa. N ñ maa koorɔ bu asaria ye gbiisia ma win kookoosu kun saa dee dee n de mɛ yigbe baka te ONU ya yii.

Damba 15

1. Tõnu baawaren sariawa u n saa tem gam tõnu.
2. Ba ñ goo yinarimɔ u n saa tem gam tõnu, bu sere wii yinari ù tem swɛyna.

Damba 16

1. Saa tõnu saa gaa tura, ba ñ bweseru garu, tem gam tõndu, gusu nɔ saaru garu suu wunɛ, tɔn kuro ka tɔn duro ba saria mɔ bu suana kpa bu bibu ma. Ben saria ya nɛ wa suanaan swaa sɔɔ.
2. Be ba ki bu suana sere bu gina nɔɔsina n kun tirasi.
3. Sa seewa sa tɔnun bweseru deemawa tem mi, bwese tera ta gbiiya n ma weenɛ bu ka tɛ yina.

Damba 17

1. Baawere, a, wi turowaa a be dabinaa, u kon win baa mɔwa.
2. Ba ñ kpɛ bu tõnu win gaanu wɔrari ka dam.

Damba 18

Tõnu baawere u ayeru mɔ: ù bwisiku nde mɛ u ki, u n dasabu mɔ, kpa ù gusunɔ sa; aye te ta dera u koo kpi ù gusunɔ saaru garu deri ù garu swii, nde mɛ u koo kpi ù gusunɔ saa wi turo, n kun mɛ sannu sannu, samaan wuswaao n kun mɛ win berao nde mɛ u ki.

Damba 19

Tõnu baawere u saria mɔ ù gere mɛ u wa, u kun nande, kpa ù gari ka dabaaru yɛ u nua tem pusi mɛ u kpia ka mi u ki.

Damba 20

1. Tõnu baawere saria mɔ ù menno ka yigberu kó ta kun naanaanu ganu mɔ.
2. Ba ñ goo tirasi mɔ ù yigberu garu du.

Damba 21

1. Tõnu baawere u saria mɔ ù win tem tɔmbun wunanɔsu sɔɔ du ù n ki win tii tii, n kun mɛ ù sɔmɔbu gabu wuba bé u ki bu wi wunana.
2. Tõnu baawere koo kpi ù samaa sɔmburu (bature sɔmburu) ko, nde mɛ ba yen kpuna yii.
3. Mɛ samaa ya yii mi sɔɔra tem dam mu tasa. Swaa ye sɔɔ ba ko n da tɛtɛ to, taki sari, sanam ka sanam, tɔmbu kpuron nɔni biru n kun mɛ bɔkusao, bu ku goo tirasi ko u ka goo tɛtɛ toowa.

Damba 22

Tõnu baawere u saria mɔ u nɔm keru wa, mi win baa ya waa kpuro. Ka win tem kookari, ka mi nɔɔsina yɛ ya waa ka tem tukun dam, n wa win waaru tan girima mɔ.

Damba 23

1. Tõnu baawere u saria mɔ ù sɔm buru ko, ù gɔsi te u ki, ka ten yɛ ta mɔ n koo ka wi naawa keru wa sɔmburu tà n ra yɔra gasɔ.
2. Tɔmbu kpuro, ba kɔsia teeru mɔ bu mua saa ba ka sɔm bwese te eru mɔ

3. Wi u sɔmburu mɔ̃ kpuro u saria mɔ̃ ù kɔriaru mua mɛ n weenɛ, sere tu wi win yenugibu turi mɛ ba kon ka waaru dimɔ̃ dee dee, n koo kooru buka be yina.

4. Tɔnu baawere u saria mɔ̃ wi ka gabu bu sɔm kowobun yigbe te ta ra ka be yinɛ swii, kpa bu kpan yigbe merosu sɔɔ du si su ko nda ka be sunɛ.

Damba 24

Tɔnu baawere u saria mɔ̃ ù wera, u dwee, ù sɔmburu ko u ku saka sarasia, kpa ù weraru ka kɔsiaru giru mau sanam ka sanam.

Damba 25

1. Tɔnu baawere u saria mɔ̃ ù waaru diisina mɛ u koo ka win bwaa dobu, win bwe, ka win yenugibugia nɔɔri, nde dianun bera, yanu waayeru, dokotoro tim. Win sɔmburu tã n yɔra, ù n bara ù n yemɔ̃ kua, ka sere yè u mɔ̃ yà n buera n kun ka win gɔru kiru, u saria mɔ̃ nɔm kerun yigberu tu wii dera.

2. Yɔɔniru ka biru ta saria mɔ̃ bu te nɔɔri gem gem. Kurɔ wi na ka kurɔ kpaaru mɔ̃ win bibu, ka wi na ù ka kurɔ kpaaru mɔ̃ n bibu, be kpurɔ somi tee tera ba ko be ko.

Damba 26

1. Tɔnu baawere weenɛ ù keu ko. Keu ya weenɛ bu ye ko n kun ka gobi, n ù man kere keu dii piibinugia. Kei dii piibinunkeu ya saa tirasi. Keu nɔman sɔm mɛeribu gia ka gbankɔko sɔm mɛeribugia n weenɛ bu n saa tɔmbu kpurongia, saa ba ka yen saka tura.

2. Yè tɔnu kasu keu sɔɔ yera bwɛɛ dora, n wa tɔnum asaria ka win tiin mɔrun nɔni dokebu bu dam sosi. Keu ya weenɛ yu somi mɛ nɔɔsina, suuru, ka kiru ta kon ka waa tem kpuro, bwese wuunu kpuro n kun mɛ gusunɔ saarugibun mi. Kpa yu kpam yigbe baka te ba soka ONU somi ten wɔri sɔɔ mɛ ta koo ka sina sɛeru swii andunia sɔɔ.

3. Biin tundo ka biin mero ba ayeru mɔ̃ bu ben bibu keu doke swaa yè ba ki sɔɔ.

Damba 27

1. Tɔnu baawere koo kpi, dwee bi tɔmba mɔ̃ ù bi du ma u ki, kpa ù bin baruba di. Tɔnu baawere koo kpi ù kasoo sɔɔ du kpa ù yen arufaani di.

2. N weenɛ su ka tabu yari, n wa wi u kasoo mɔ̃ (gaanun gɔsiabun bera, tire yoran beran) ù yen arufaani di.

Damba 28

Tɔnu baawere u saria mɔ̃ ù ko mɛ u koo ko, tɔmbu sɔɔ ka tem tukumɔ̃, baayere ya n ka nɔɔ ne saria ka tii mɔɔ tèn gari ba kpara mi sɔɔ kpa tɔmbu ka yè sɔmburu ko.

Damba 29

1. Tɔnu, tirasi, sɔmbura, wi yiiye ù samaa kua domi mi sɔɔra u ko win baayere siisia mɛ u ki.

2. Tɔnu à n asaria ka tii mɔru mɔ̃ a n maa winsingia geriti, a n tii ye n wa goo ù ku ka googia mɛnna kpa wuu gu ka sina sɛɛ. Ba nɛ mi be tɔnun ayera yɔra, mi n dia googiru ta torua.

3. Saria be ka tii mɔɔ te, ye kpuro, ba ù ka yo sɔmburu mɔ̃ bunanam. Nde mɛ yigbe bakate ONU ya yii mɛsuma ba koo sua.

Damba 30

Yè ka yè ba yii tɔnun asarian bera mi baasi, kpunaa gaa ka kookoosu gasu maa sari, si ba koo tusia nenem, tem gam, bu ka saria ka tii mɔɔ te ba kpara mi kpeera - sia pai.